

Boekbespreking

Marcel Vervoenen (1995) -- Taphonomy of some Cenozoic seabeds from the Flemish region, Belgium -- Geologische Dienst van België, Professional Paper 1994/5, No. 272: Volume spécial: Hermans, J. & van Waes, H. (eds.): Elasmobranchs et stratigraphie.

Sinds het begin van de jaren tachtig heeft Marcel Vervoenen zich toegelegd op het vinden van een goede methode waarmee zeer delicaat gefossiliseerde Nautilus schelpen uit de Eocene zanden van Lede te Meldert konden worden geconserveerd. Samen met Freddy van Nieulande and Hans Keukelaar werd een methode ontwikkeld die gebruik makend van een combinatie van aceton en velpon en een aantal bijbehorende procedures buitengewoon goede resultaten opleverde. De methode bleek zich ook uitstekend te lenen voor het uitprepareren van andere Tertiaire zeebodem-gemeenschappen in ongeconsolideerd sediment, waaraan Vlaanderen zo rijk is. Het resultaat van de prepareer-exersities is weergegeven in het schitterende boek 'Taphonomy of some Cenozoic seabeds from the Flemish region, Belgium'.

Aan de hand van meer dan 50 pagina-grote foto's van uitgeprepareerde stukken fossiele zeebodem wordt een overzicht gegeven van het fossiel-houdende Tertiair van België, van het Vroeg-Eoceen (Ypresien) tot de overgang Plio-Pleistoceen. De opbouw van het boek is overzichtelijk: op de linker pagina wordt steeds een geprepareerd stuk getoond, de rechterpagina bevat informatie aangaande de herkomst en stratigrafie, uitleg over wat er op het blok te zien is, een korte indruk van de genese van het blok en in veel gevallen aanvullende foto's en informatie over bijzonderheden op het blok of van het niveau van herkomst. Vaak zijn er meerdere stukken van eenzelfde niveau afgebeeld, waarmee een uitstekende indruk wordt gegeven van de variatie die binnen een laag te vinden is.

Zo worden er acht pagina's besteed aan de Megacardita assemblages uit de zanden van Aalter. Een aantal typische hoekige fragmenten verraden de aanwezigheid van een forse predator. Eveneens zijn er acht pagina's besteed aan de Nautilusen van Meldert, waaraan het boek zijn oorsprong te danken heeft. Het voorkomen van gefossiliseerde visjes in de woonkamer van enkele van de Nautilus-schelpen wordt erg fraai getoond.

Verder wordt er veel aandacht gegeven aan Rupelien assemblages uit de Zanden van Kerniel, Miocene assemblages van de Zanden van Antwerpen, en geeft het boek een voortreffelijk beeld van de Plio-Pleistocene assemblages van het Antwerpse (van de Zanden van Kattendijk tot en met de Zanden van Merxem). Vooral de blokken met complete Atrina's zijn uitzonderlijk. In een aantal gevallen bieden foto's een overzicht van de ontsluitingen waarin het materiaal werd verzameld.

De auteurs hebben getracht een zo compleet als mogelijke ouderdoms-aanduiding te geven. Helaas is niet altijd even consequent de standaard indeling gevolgd, met name niet in Mio-Pliocene afzettingen, iets wat men zou mogen verwachten in publicaties van een Geologische Dienst. Een ander kritiekpuntje is dat de foto's niet altijd even scherp zijn waardoor een aantal kleinere fossielen die op de blokken aangeduid worden niet goed zichtbaar zijn.

Maar ondanks deze kritiekpuntjes is er niets anders dan goeds te melden. Het tonen van complete zeebodems maakt het mogelijk het ontstaan van dergelijke fossiel-concentraties te begrijpen. De verschillende processen die spelen tussen het sterven van een fauna en de uiteindelijke toestand zoals wij deze als fossielen vinden (de taphonomie) wordt in dit

boek zeer helder geïllustreerd. Maar zelden worden leefgemeenschappen compleet in situ gefossiliseerd. Bioturbatie, verplaatsing door golf-werking (vooral bij stormen) en stromingen, het gebruik van de fossielen als substraat/ behuizing door latere bewoners, en compactie bepalen het uiterlijk van de fossiel-voorkomens zoals wij die vinden. Ook processen die speelden in de periode dat de fauna leefde, zoals predatie en overgroeiing, komen duidelijk aan bod. Het enige proces dat ontbreekt in het rijtje dat het uiterlijk van de fossiel-concentraties bepaalt is winnowing. Verder maken de paleo-biologische en taphonomische interpretaties een buitengewoon goede indruk.

Het moge duidelijk zijn. Het boek hoort thuis bij elke WTKG-er. De afbeeldingen zijn een lust voor het oog. Het is een boek dat de liefde van de auteur voor zijn werk duidelijk weergeeft, en die een enorme dimensie toevoegt aan het klassieke soortjes-jagen!

Het boek kost 500 Belgische Francs en is te bestellen bij het Secretariaat van de Geologische Dienst van België, Jennerstraat 13, B-1040 Brussel, België.

Frank Wesselingh